

Original article

**A COMPARATIVE STUDY OF SUPERSTITIOUS RITUALS
AMONG MALE AND FEMALE COLLEGE ATHLETES**

Supatcharin KEMARAT^{1*}, Apiluk THEANTHONG¹, Chaowarat KEMARAT²,

Sutima SUWANKAN¹ and Wichai YEEMIN¹

¹*Faculty of Allied Health Science, Thammasat University, THAILAND*

²*College of Tourism, Hospitality and Sports, Rangsit University, THAILAND*

ABSTRACT

This study's purpose was to compare superstitious rituals between male and female college athletes. The subjects were 270 athletes (163 males and 107 females) these athletes aged from 18 to 25 years. The superstitious rituals questionnaire-Thai version consisted of 45 items for seven factors: clothing and appearance, fetish, pre-game, game/meet, team rituals, prayer, and coach. They used programs R version 4.2.1 and R Studio Desktop to analyze data. Differences between gender tested by using a one-way multivariate analysis of variance. Other descriptive statistics include means, standard deviations, frequency, and percentage. Reliability calculates Cronbach's alpha, achieving an overall value was 0.95. Results showed that the superstitious rituals between gender, the male athletes had significantly higher levels of clothing and appearance factor than the female athletes (0.918 ± 0.87 and 0.68 ± 0.58 respectively) with small effect ($\eta^2 = 0.022$, $p = 0.015$) according to the male athletes had significantly higher levels of competition factors than the female athletes (2.059 ± 1.21 and 1.727 ± 1.06 respectively, with small effect ($\eta^2 = 0.015$, $p = 0.042$). However, there was no difference in fetish, pre-game, team rituals, prayer, and coach factors between groups ($P > 0.05$).

(Journal of Sports Science and Technology 2022; 22 (2): 121-135)

(Received: 12 July 2022, Revised: 10 November 2022, Accepted: 16 November 2022)

KEYWORDS: Superstitious rituals/ Gender/ Athletes

***Corresponding author:** Supatcharin KEMARAT

Department of Sports Science and Sports Development

Faculty of Allied Health Science, Thammasat University, Thailand

E-mail: supatcharin.kem@allied.tu.ac.th

นิพนธ์ต้นฉบับ

การศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิงสุพัชริน เขมรัตน์¹ อภิลักษณ์ เทียนทอง¹ เซาวรัตน์ เขมรัตน์² สุติมา สุวรรณกาล¹ และ วิชัย ยี่มิน¹¹ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์² วิทยาลัยการท่องเที่ยว การบริการ และกีฬา มหาวิทยาลัยรังสิต**บทคัดย่อ**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬา ระดับอุดมศึกษาไทยเพศชายและเพศหญิง จำนวน 270 คน (เพศชาย 163 คน และเพศหญิง 107 คน) อายุระหว่าง 18 - 25 ปี เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ฉบับภาษาไทย จำนวน 45 ข้อ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ ด้านเครื่องราง ด้านก่อนแข่งขัน ด้านการแข่งขัน ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านคำอธิษฐาน และด้านผู้ฝึกสอน ดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรม R version 4.2.1 และ RStudio Desktop โดยเปรียบเทียบพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฯ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช โดยพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฯ ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ผลการวิจัยพบว่าเพศชายและเพศหญิงให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ รวมถึงด้านการแข่งขันมากกว่าเพศหญิง (0.918 ± 0.87 , 0.68 ± 0.58 และ 2.059 ± 1.21 , 1.727 ± 1.06 ตามลำดับ) โดยมีค่าอิทธิพลขนาดเล็ก ($\eta^2 = 0.022$, $p = 0.015$ และ $\eta^2 = 0.015$, $p = 0.042$, ตามลำดับ) ส่วนพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านเครื่องราง ด้านก่อนแข่งขัน ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านคำอธิษฐาน และด้านผู้ฝึกสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา 2565; 22 (2): 121-135)

คำสำคัญ: พิธีกรรมความเชื่อโชคลาง / เพศ / นักกีฬา

บทนำ

นักกีฬาที่มีการฝึกซ้อมและแข่งขันกีฬาอย่างต่อเนื่องต่างมีเป้าหมายประสงค์ความสำเร็จทางกีฬา ไม่ว่าจะเป็นความต้องการเพื่อเป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องการชื่อเสียง ต้องการรางวัล ต้องการความมั่นคงในอนาคต ต้องการความพึงพอใจ ต้องการความสุข เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายใดก็ตามหากคาดหวังมากเกินไปจนขาดกระบวนการจัดการจิตใจตนเองจะนำไปสู่ความวิตกกังวลและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จากสาเหตุการเผชิญกับความคาดหวังหรือความกดดันจากสถานการณ์กีฬาจึงทำให้นักกีฬาส่วนใหญ่เกิดความวิตกกังวลในการแข่งขันอยู่เสมอ และเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ให้นักกีฬาส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬา เนื่องด้วยความวิตกกังวลเป็นลักษณะการคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าว่าจะผิดหวังล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จดังที่ต้องการ¹ ดังนั้นผู้ฝึกสอนจึงพยายามให้นักกีฬาฝึกทักษะจิตใจเพื่อลดความวิตกกังวลและเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง โดยมูลเหตุของแหล่งความเชื่อมั่นมีความแตกต่างกันตามความเชื่อและประสบการณ์ของบุคคล รวมถึงความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้ฝึกสอน² ซึ่งแหล่งความเชื่อมั่นของนักกีฬาชาวตะวันตก ประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 9 องค์ประกอบ คือ ด้านความสำเร็จในงานที่กระทำ ประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญทางทักษะกีฬา และการแสดงความสามารถ ด้านการกำกับตนเอง ประกอบด้วย การเตรียมพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ และการนำเสนอตนเองทางร่างกาย ด้านวัฒนธรรมของสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนจากสังคม ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน การมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น ความสะดวกสบายจากสภาพแวดล้อม และความพึงพอใจต่อสถานการณ์³ ในขณะที่แหล่งความเชื่อมั่นทางกีฬาของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 10 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความสำเร็จในงานที่กระทำ ประกอบด้วย การเตรียมพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะกีฬา และการแสดงความสามารถ ด้านการกำกับตนเอง ประกอบด้วย การนำเสนอตนเองทางร่างกาย และการบาดเจ็บของตนเอง ด้านวัฒนธรรมของสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนจากสังคม ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน การมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น ความสะดวกสบายจากสภาพแวดล้อม ความพึงพอใจต่อสถานการณ์ และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน⁴ นอกจากนี้ยังพบว่าความเชื่อเรื่องโชคลางและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเองของนักกีฬาทีมชาติไทย⁵ บุญยิ่ง (2564) พบว่าความเชื่อโชคลางที่มีผลต่อคนไทยมากที่สุดตามลำดับ คือ ด้านการพยากรณ์ โหราศาสตร์ ลายมือ ไพ่ยิปซี ด้านพระเครื่องวัตถุมงคล ด้านสีมงคล ด้านตัวเลขมงคล และด้านเรื่องเหนือธรรมชาติ โดยกล่าวว่ากระบวนการความเชื่อในมนุษย์เกิดจากความต้องการความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และอยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่ดำรงอยู่จนนำมาสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิต⁶

ในทางกีฬามีการกล่าวถึงพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมากพอสมควร โดยพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางแตกต่างกันตามเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม⁷ บางครั้งอาจไม่สามารถอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน แต่พลังแห่งความเชื่อโดยเฉพาะความเชื่อส่วนบุคคลทำให้นักกีฬารู้สึกมีพลังใจในการควบคุมความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกไม่แน่นอน และความรู้สึกขาดการควบคุมตนเองหรือความกดดันจากสถานการณ์ต่างๆ⁸ ตัวอย่างความเชื่อส่วนบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติตนหรือการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน เช่น ความเชื่อส่วนบุคคลของนักศึกษาชายได้หวนที่ตัดสินใจเลือกซื้อหม้อหุงข้าวสีแดงมากกว่าหม้อหุงข้าวสีเขียว เนื่องจากสีแดงคือสีนำโชคตามความเชื่อทางวัฒนธรรมของชาวจีน⁹ หรือความเชื่อส่วนบุคคลของผู้บริโภคเพศชายและเพศหญิงชาวไทย ที่ให้ความสำคัญกับสีนำโชค ด้วยการเลือกสีเครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย รถยนต์ และเครื่องใช้เครื่องประดับ¹⁰ สำหรับพิธีกรรมความเชื่อทางกีฬา เช่น ความเชื่อส่วนบุคคลของไทยเกอร์ วูดส์ อดีตนักกีฬาอล์ฟอันดับหนึ่งของโลก ชาวอเมริกันเชื้อสายไทยที่มักสวมเสื้อสีแดงและกางเกงสีดำในการแข่งขัน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากมารดาซึ่ง

เป็นชาวไทยที่มีความเชื่อว่าสีแดง คือ สีนำโชค และการแข่งขันในวันสุดท้ายของแต่ละรายการมักจะตรงกับวันอาทิตย์ซึ่งมีสีประจำวันคือสีแดง นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์การสวมเสื้อสีเหลืองในการแข่งขันของนักกีฬาฟุตบอลทีมชาติไทย ซึ่งเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2549 ในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 15 ณ ประเทศกาตาร์ สืบเนื่องจากการแข่งขันนัดสุดท้าย ตรงกับวันที่ 5 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันพ่อแห่งชาติและเป็นปีฉลองราชสมภพครบรอบ 60 ปี ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เพื่อความเป็นสิริมงคลของนักกีฬา สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดให้นักกีฬาสวมชุดกีฬาสีเหลืองเป็นชุดทีมเหย้าสำหรับนักกีฬาทีมชาติไทยและปฏิบัติเช่นนี้เรื่อยมาจนถึง ปี พ.ศ. 2555¹¹ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพและความสำเร็จของนักกีฬา มีปรากฏในงานวิจัยต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ดังเช่น Jerry & Amy (2010) ทำการศึกษากับนักกีฬาเบสบอลระดับอาชีพชาวอเมริกันและญี่ปุ่นโดยพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางกับผลการแข่งขันมีความสัมพันธ์กัน¹² Flanagan (2013) พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางกับความวิตกกังวลทางกีฬามีความสัมพันธ์ทางบวก ($p < 0.05$) นักกีฬาระดับชั้นเลิศมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมากกว่านักกีฬาที่ไม่ใช่ระดับชั้นเลิศ ($p < 0.05$) รวมถึงนักกีฬาประเภททีมมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมากกว่านักกีฬาประเภทบุคคล ($p < 0.05$) และยังพบว่านักกีฬาร้อยละ 40 มีความเชื่อว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางจะส่งผลกระทบต่อประสบความสำเร็จทางกีฬา¹³ อาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้นักกีฬาเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและนำไปสู่การรักษาระดับความวิตกกังวล ซึ่งจากการศึกษาของ Parnabasa and Mahamoo (2013) พบว่าความวิตกกังวลก่อนแข่งขันของนักกีฬาฟุตบอลชาวมาเลเซียที่มีเชื้อชาติมาเลย์มีความวิตกกังวลด้านจิตใจสูง ในขณะที่นักกีฬาฟุตบอลที่มีเชื้อชาติอินเดียจะมีความวิตกกังวลทางร่างกายสูง¹⁴ รวมถึงการศึกษาของ Ptacek (2016) พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางกับความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวก ($p < 0.05$)¹⁵

อย่างไรก็ตามหากลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นชนิดกีฬา เพศ ระดับความสามารถ อาจมีผลต่อความวิตกกังวลทางกีฬาแตกต่างกันได้ ดังเช่นการศึกษาของ Correia and Rosado (2019) พบว่านักกีฬาประเภทบุคคลมีระดับความวิตกกังวลทางกีฬาสูงกว่านักกีฬาประเภททีม และนักกีฬาเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลทางกีฬาสูงกว่าเพศชาย ($p < 0.05$)¹⁶ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rice et al. (2019) พบว่านักกีฬาระดับชั้นเลิศเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลทางกีฬาสูงกว่าเพศชาย¹⁷ และยังมีการศึกษาพบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีเพศหญิงมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมากกว่าเพศชาย ($P < 0.05$) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการคิดเชิงเหตุผลมีแนวโน้มการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางน้อย¹⁸ ขณะเดียวกันมีบางส่วนของงานวิจัยพบว่านักกีฬาชั้นเลิศและไม่ใช่ระดับชั้นเลิศระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$)¹³ ด้วยผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายด้วยแนวคิดทฤษฎีความวิตกกังวลตามสถานการณ์แบบหลายมิติ (multidimensional state anxiety theory) ซึ่งประกอบด้วยความวิตกกังวลและความเชื่อมั่นในตนเอง รวมทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพ (personality theory) 5 องค์ประกอบ คือ บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (neuroticisms) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (extraversion) บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ (openness to experience) บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (agreeableness) และบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก (conscientiousness) ที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลทางกีฬา ดังเช่นผลการศึกษาวิจัยของ Kemarat et al. (2022) พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีความวิตกกังวลและบุคลิกภาพแบบประนีประนอมแตกต่างกัน ($p < 0.05$) โดยบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว บุคลิกภาพแบบแสดงตัว บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวล

ทางกีฬา ($p < 0.05$) นอกจากนั้นยังพบว่าบุคลิกภาพแบบหัวนั้ไหวทำนายความวิตกกังวลทางกีฬาได้ถึง ร้อยละ 22¹⁹ และจากการศึกษาวิจัยของ Anyaegbunam (2021) แสดงให้เห็นว่าบุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์และบุคลิกภาพแบบหัวนั้ไหวมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ($p < 0.05$)²⁰ รวมถึงทฤษฎีการอ้างสาเหตุ (attribution theory) เป็นการอธิบายว่าบุคคลเลือกปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยที่มาของเหตุผลใด²¹ ซึ่ง Schippers and Van Lange (2006) พบว่านักกีฬาที่พยายามควบคุมปัจจัยภายนอก (external locus of control) มีระดับความมุ่งมั่นในการใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางมากกว่านักกีฬาที่พยายามควบคุมปัจจัยภายใน (internal locus of control)²² จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางของนักกีฬาเพศชายและเพศหญิงสามารถอธิบายด้วยหลักการทฤษฎีทางจิตวิทยาการกีฬาดังกล่าว สำหรับประเทศไทยมีชื่อเสียงเรื่องของพิธีกรรม ความเชื่อ ความศรัทธา รวมถึงการปลุกเสกวัตถุมงคล มีความหลากหลายตามความเชื่อและแรงศรัทธา จากภาพข่าวของสื่อมวลชนแสดงให้เห็นถึงรูปแบบหรือพิธีกรรมตามความเชื่อโชคลางของนักกีฬาไทย เช่น นักกีฬาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือนมัสการพระรูปที่เลื่อมใสเพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขัน หรือทีมฟุตบอลอาชีพระดับโลก “เลสเตอร์ ซิตี้” ที่มีความศรัทธาต่อพระพรหมมังคลาจารย์ หรือ “เจ้าคุณธงชัย” แห่งวัดไตรมิตร เป็นอย่างมาก และพระพรหมมังคลาจารย์เดินทางไปประกอบพิธีกรรม ณ สนามคิงเพาเวอร์ สเตเดียม ประเทศอังกฤษ โดยนำพระไปแขวนคอให้นักเตะทุกคนพร้อมพรมน้ำมนต์ เป่ากระหม่อม และเคาะศีรษะ 3 ครั้ง เพื่อความเป็นสิริมงคลเอาฤกษ์เอาชัยก่อนแข่งขัน และมอบผ้ายันต์ปลุกเสกมีสัญลักษณ์สโมสรเลสเตอร์อยู่ตรงกลาง ซึ่งในการแข่งขันนัดนี้ทีมประสบความสำเร็จสามารถคว้าแชมป์พรีเมียร์ลีก อังกฤษ ได้อย่างพลิกความคาดหมาย สิ่งที่มาจากนั้น คือ กระแสของการปลุกเสก “ผ้ายันต์เลสเตอร์” และเป็นสิ่งที่นักกีฬาหลายคนแม้จะไม่ใช่นักกีฬาฟุตบอลต่างต้องการครอบครองผ้ายันต์ดังกล่าวเพื่อให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการแข่งขันเช่นกัน จนนำไปสู่การซื้อขายผ้ายันต์เลสเตอร์ในราคาค่อนข้างสูงซึ่งความน่าสนใจอยู่ที่ผ้ายันต์ส่วนหนึ่งมาจากตำราอาจารย์เทพ สาริกบุตร พิมพ์และอ้างอิงว่าเป็นยันต์สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตกทอดกันมา และยังมียันต์มาจากหลากหลายเกจิอาจารย์ โบราณว่าผูกเป็นอานุภาพเทวดา เพิ่มขวัญกำลังใจให้ฮึกเหิมในทุกๆ นัดที่ลงเตะ²³

พิธีกรรมความเชื่อโชคลางเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาอย่างยาวนานไม่ว่าเชื้อชาติหรือวัฒนธรรมใดจะมีความเชื่อโชคลางตามสิ่งที่เคารพนับถือสืบต่อกันมา อาจมองได้ว่าเป็นเรื่องพิศวงได้ยากแต่หากพิจารณาโดยปราศจากอคติจะพบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางต่างๆ ส่งผลดีต่อการยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งแต่ละบุคคลมักมีเหตุผลส่วนตัวในการเข้าหาความเชื่อเหนือธรรมชาติด้วยปัจจัยที่แตกต่างกัน ในทางจิตวิทยาพบได้ว่าการแข่งขันนักกีฬาก็มีความรู้สึกวิตกกังวล ขาดความมั่นใจในตนเอง รู้สึกสับสนว่าวุ่น ดังนั้นหากมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หรือบางครั้งได้รับพรจากการสอนของครูบาอาจารย์ หรือการฟังเทศน์จากพระอาจารย์ที่เลื่อมใสศรัทธาจะทำให้เกิดสติและปฏิบัติตามคำสอนนั้น เปรียบเสมือนการเรียกสติและสมาธิให้กลับมาจดจ่อกับสิ่งที่ต้องปฏิบัติและลดความวิตกกังวลได้ แม้ในทางวิทยาศาสตร์จะพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นผลมาจากความเชื่อหรือเครื่องรางของขลังก็ตาม แม้ว่าศาสตร์ด้านจิตวิทยาการกีฬาพยายามอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ที่สะท้อนถึงความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความเชื่อส่วนบุคคลอาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการแสดงศักยภาพของนักกีฬา Burke (2017) กล่าวว่านักจิตวิทยาการกีฬาที่ปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษาทางกีฬานั้นต่างต้องเผชิญกับความเชื่อส่วนบุคคลอยู่เสมอ อาจมีทั้งความเชื่อที่มีเหตุผลและไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้ ในการนี้สิ่งที่นักจิตวิทยาการกีฬาต้องทำความเข้าใจ คือ พิธีกรรมความเชื่อโชคลางเหล่านั้นอาจเป็นความเชื่อส่วนบุคคลและเป็นความเชื่อของนักกีฬาทั้งทีม หรือเป็นความเชื่อเพียงนักกีฬาบางกลุ่ม และยังมีนักกีฬาอีกหลายคนที่ไม่ได้มีความเชื่อเหล่านั้นแต่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความซุ่นเคืองใจภายในทีม สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถตัดสินได้เพียงผิดหรือถูกควรหรือไม่ควร หากเป็นความเชื่อโชคลางที่ไม่ส่งผลเสียต่อการปฏิบัติตนควรให้เป็นไปตามความเชื่อเหล่านั้น โดยไม่ให้

อคติส่วนตัวของนักจิตวิทยาการกีฬาเข้ามาแทรกแซง²⁴ แม้ว่าประเทศไทยจะมีพิธีกรรมความเชื่อโชคลางที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมาอย่างช้านาน แต่กลับไม่มีการศึกษาวิจัยประเด็นพิธีกรรมความเชื่อโชคลางของนักกีฬาไทย จากข้อมูลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเป็นข้อมูลของนักกีฬาชาวต่างประเทศทั้งสิ้น และผลการวิจัยต่างๆ พบว่าพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมีทั้งแตกต่างและไม่แตกต่างกัน หากจะนำมาอธิบายให้สอดคล้องกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางของนักกีฬาไทย ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อและวัฒนธรรมแตกต่างกันจึงอาจยังไม่มีความชัดเจน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษานำร่องเพื่อให้ทราบพิธีกรรมความเชื่อโชคลางของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไทยและเปรียบเทียบความแตกต่างของเพศสถานะ (gender) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการได้รับอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงได้รับการหล่อหลอมจากสภาวะแวดล้อมรอบตัว²⁵ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเผชิญปัญหาและสร้างความรู้สึกรับรู้ถึงการควบคุมตนเองตนเองทางกีฬาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางระหว่างนักกีฬาเพศชายและเพศหญิง

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรม

โครงการวิจัยผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 076/2564

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักกีฬาระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง จากสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนในประเทศไทยซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยใช้โปรแกรม G* Power version 3.1.9.2 ในการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม โดยเลือก Statistical test เป็น MANOVA: Global effects กำหนดขนาดอิทธิพล (Effect size) ที่ระดับปานกลางตามค่าเริ่มต้นของโปรแกรม คือ 0.0625 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ 0.05 กำหนดอำนาจการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.80 กำหนดจำนวนกลุ่มเท่ากับ 2 (เพศชายและเพศหญิง) กำหนดจำนวนตัวแปรตาม เท่ากับ 7 ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด 238 คน และเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบสอบถามออนไลน์และได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดตัวอย่างอีก 32 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ทำให้ได้จำนวนทั้งสิ้น 270 คน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย คือ นักกีฬาระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง ที่สามารถอ่าน เขียน และสื่อสารด้วยภาษาไทย มีเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้ และมีความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยนอกจากการวิจัย คือ มีภาวะเจ็บป่วยที่ส่งผลให้ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ เช่น ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลหรือตามคำแนะนำของแพทย์ให้งดการสื่อสารทั้งจากการอ่าน การฟัง และการพิมพ์ข้อความ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ชนิดกีฬา และแบบสอบถามพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ของ Bleak and Frederick (1998)²⁶ โดย สุพัชรีน และคณะ (2565) ทำการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ฉบับภาษาไทย โดยใช้วิธีการแปลกลับและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์

($\chi^2/df = 1.03$, RMSEA = 0.01, NNFI = 1.00, CFI = 1.00, RMR = 0.08, GFI = 0.91, AGIF = 0.84) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามฯ ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ประกอบด้วย ข้อคำถาม 45 ข้อ เป็นการสอบถามถึงพิธีกรรมความเชื่อโชคลางที่อาจเคยใช้ก่อนหรือระหว่างแข่งขัน หากไม่เคยใช้ ให้เลือกช่องไม่เคยใช้ มีค่าคะแนนเท่ากับ 0 แต่หากมีการใช้จะเลือกระดับคะแนนเพื่อระบุว่าพิธีกรรมนั้นได้ผลมากน้อยเพียงใด โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ แสดงความหมายตั้งแต่ 1 หมายถึง ไม่ได้ผลเลย ถึงระดับ 5 หมายถึง ได้ผลมากที่สุด แบ่งลักษณะของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ (clothing and appearance) จำนวน 17 ข้อ (ข้อที่ 1-17) แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อผ้า รองเท้า รวมถึงวิถีปฏิบัติเป็นประจำ เช่น การตัดผม การโกนหนวด 2) ด้านเครื่องราง (fetish) จำนวน 7 ข้อ (ข้อที่ 18-24) แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางนำโชคที่นำมาใช้ 3) ด้านก่อนแข่งขัน (pre-game / meet) จำนวน 6 ข้อ (ข้อที่ 25-30) แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรก่อนแข่งขัน เช่น การพันผ้าเทป การเปิดเพลง 4) ด้านการแข่งขัน (game / meet) จำนวน 4 ข้อ (ข้อที่ 31-34) แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรในการแข่งขัน เช่น การทำแต้มแรก การเคี้ยวหมากฝรั่ง 5) ด้านพิธีกรรมของทีม (team rituals) จำนวน 4 ข้อ (ข้อที่ 35-38) แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติของสมาชิกในทีม เช่น วางมือรวมกัน การเชียร์ 6) ด้านคำอธิษฐาน (prayer) จำนวน 4 ข้อ (ข้อที่ 39-42) แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการใช้คำอธิษฐานขอให้ประสบความสำเร็จ และ 7) ด้านผู้ฝึกสอน (coach) จำนวน 3 ข้อ (ข้อที่ 43-45) แสดงถึงพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ฝึกสอน²⁷

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเชิญกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกลุ่มในแอปพลิเคชันไลน์ ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารต่างๆ เพื่อชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถอ่านและดาวน์โหลดเอกสารทั้งหมดในรูปแบบไฟล์ PDF จากนั้นผู้วิจัยจะส่งลิงค์แบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างผ่านทางกลุ่มแอปพลิเคชันไลน์ ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่มีแอปพลิเคชันไลน์จะติดต่อและจัดส่งข้อมูลต่างๆ ไปยังอีเมลของกลุ่มตัวอย่างโดยตรง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าสู่แบบฟอร์มข้อคำถามได้ โดยไม่ต้องล็อกอินและระบุตัวตน ในเบื้องต้นก่อนเริ่มทำแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจะได้อ่านเอกสารให้ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยอีกครั้ง ในกรณีที่ไม่มียินยอมเป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้เลือกช่องไม่ยินยอมเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะถือเป็นการสิ้นสุดขั้นตอนการตอบแบบสอบถาม โดยจะไม่สามารถเข้าสู่ขั้นตอนการตอบแบบสอบถามต่อไปได้ แต่หากยินยอมเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้เลือกช่องยินยอมเป็นกลุ่มตัวอย่างและจะสามารถเข้าสู่ขั้นตอนการตอบแบบสอบถามในลำดับต่อไป ใช้เวลาในการตอบประมาณ 15 นาที ในขณะที่ทำแบบสอบถามหากมีข้อสงสัย สามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลาในช่องทางไลน์กลุ่มหรือไลน์ส่วนตัวหรือเบอร์โทรศัพท์ที่ผู้วิจัยได้แจ้งให้ทราบในเอกสารชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อตรวจสอบปัญหาการวิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรม R version 4.2.1 และ RStudio Desktop ทำการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ ความปกติของข้อมูลทั้งหมดถูกตรวจสอบโดยค่าความเบี่ยงอยู่ระหว่าง ± 2 และความโด่งอยู่ระหว่าง ± 7 ²⁸ ทำการเปรียบเทียบพิธีกรรมความเชื่อโชคลางทั้ง 7 ด้าน ระหว่างนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (Multivariate Analysis of Variance: One-Way MANOVA) กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขนาดของความ

แตกต่างกันได้รับการประเมินโดยใช้ Partial Eta squared (η^2)²⁹ ซึ่งแปลผลเป็นอิทธิพลขนาดเล็ก ($0.0 < \eta^2 < 0.05$) อิทธิพลขนาดปานกลาง ($0.06 < \eta^2 < 0.13$) และอิทธิพลขนาดใหญ่ ($\eta^2 > 0.14$)

ผลการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามฯ จำนวน 270 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 60.37 และเพศหญิง จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 39.62 อายุระหว่าง 18 – 25 ปี (ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเพศชาย และเพศหญิง เท่ากับ 21.18 ± 1.32 และ 21.07 ± 1.58 ปี ตามลำดับ) โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพิธีกรรมความเชื่อไชคกลางด้านพิธีกรรมของทีม ด้านการแข่งขัน ด้านก่อนแข่งขัน ด้านคำอธิษฐาน ด้านเครื่องราง ด้านผู้ฝึกสอน และด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ เท่ากับ 2.10 ± 1.29 , 1.93 ± 1.14 , 1.78 ± 1.08 , 1.56 ± 1.31 , 1.20 ± 0.06 , 1.15 ± 1.29 , 0.82 ± 0.78 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพิธีกรรมความเชื่อไชคกลางของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง (n = 270)

พิธีกรรมความเชื่อไชคกลาง	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
• เครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์	0.82	0.78
• เครื่องราง	1.20	1.06
• ก่อนแข่งขัน	1.78	1.08
• การแข่งขัน	1.93	1.14
• พิธีกรรมของทีม	2.10	1.29
• คำอธิษฐาน	1.56	1.31
• ผู้ฝึกสอน	1.15	1.29

เมื่อทำการเปรียบเทียบพิธีกรรมความเชื่อไชคกลางทั้ง 7 ด้าน ระหว่างนักกีฬาอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ (ตารางที่ 2) พบว่าความเป็นเอกพันธ์ของความเป็นเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (Homogeneity of Variance-Covariance Matrices) ของตัวแปรตามระหว่างเพศชายและเพศหญิง โดยใช้สถิติ Box's M Test แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการละเมิดข้อตกลง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าสถิติจาก Levene's test ซึ่งเป็นการตรวจสอบความแปรปรวนตามแต่ละตัว พบว่ามีเพียงพิธีกรรมความเชื่อไชคกลาง 2 ด้านที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ และด้านคำอธิษฐาน ทั้งนี้ตัวแปรตามที่เหลือยังคงมีเอกพันธ์ของความแปรปรวนระหว่างเพศเท่ากันจึงถือว่าไม่ละเมิดข้อตกลง การตรวจสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรตามด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสอดคล้องกับข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์พหุคูณ สำหรับการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ พบว่าตัวแปรตามทั้งหมดมีการแจกแจงแบบปกติโดยพิจารณาจากค่าความเบ้และค่าความโด่งซึ่งอยู่ในช่วง ± 2 และ ± 7 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว พบว่าเซ็นทรอยด์ (centroid) ของพิธีกรรมความเชื่อไชคกลางทั้ง 7 ด้าน มีความแตกต่างกันระหว่างนักกีฬา

อุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พิจารณาจากค่า Pillai's Trace, Wilks' Lambda, Hotelling's Trace, Roy's largest มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.027) โดยเพศสามารถอธิบายความแปรปรวนหรือมีผลต่อพิธีกรรมความเชื่อใจกลางร้อยละ 5.8

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียวของพิธีกรรมความเชื่อใจกลางทั้ง 7 ด้าน ระหว่างนักกีฬา ระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง (n = 270)

Effect	Multivariate test	Value	F	df	Error df	p	Partial η^2
Gender	Pillai's Trace	0.58	2.312	7	262.00	0.027*	0.058
	Wilks' Lambda	0.942	2.312	7	262.00	0.027*	0.058
	Hotelling's Trace	0.062	2.312	7	262.00	0.027*	0.058
	Roy's Largest Root	0.062	2.312	7	262.00	0.027*	0.058

Box's M = 70.381, $F(28, 1.803E5) = 2.440, P = 0.000^*$

Bartlett's Test of Sphericity: Likelihood Ratio = 0.000, Approx. Chi-Square = 1180, $P = 0.000$

Levene's test:

ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ ($F_{(1,268)} = 11.336, P = 0.01^*$); ด้านเครื่องราง ($F_{(1,268)} = 0.167, P = 0.683$);

ด้านก่อนแข่งขัน ($F_{(1,268)} = 0.280, P = 0.597$); ด้านการแข่งขัน ($F_{(1,268)} = 2.972, P = 0.086$);

ด้านพิธีกรรมของทีม ($F_{(1,268)} = 0.048, P = 0.826$); ด้านคำอธิษฐาน ($F_{(1,268)} = 6.136, P = 0.014^*$);

ด้านผู้ฝึกสอน ($F_{(1,268)} = 0.462, P = 0.497$)

* $p < 0.05$

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์พิธีกรรมความเชื่อใจกลางตามรายด้านระหว่างนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเพศชายและเพศหญิง (n = 270)

ตัวแปร	เพศชาย (n = 163) Mean (SD)	เพศหญิง (n = 107) Mean (SD)	Mean Difference	[95% CI]	F	P	η^2
• ด้านเครื่องแต่งกาย และรูปลักษณ์	0.918 (0.87)	0.682 (0.58)	0.236	0.061 - 0.411	6.046	0.015*	0.022
• ด้านเครื่องราง	1.249 (1.07)	1.118 (1.04)	0.131	-0.129 - 0.391	0.973	0.325	0.004
• ด้านก่อนแข่งขัน	1.843 (1.09)	1.683 (1.04)	0.160	-0.103 - 0.423	1.130	0.233	0.005
• ด้านการแข่งขัน	2.059 (1.21)	1.727 (1.06)	0.322	0.036 - 0.627	4.173	0.042*	0.015
• ด้านพิธีกรรมของทีม	2.130 (1.30)	2.058 (1.25)	0.072	-0.243 - 0.387	0.201	0.654	0.001
• ด้านคำอธิษฐาน	1.526 (1.39)	1.605 (1.16)	-0.079	-0.388 - 0.230	0.235	0.628	0.001
• ด้านผู้ฝึกสอน	1.216 (1.29)	1.056 (1.27)	0.160	-0.154 - 0.476	1.006	0.317	0.004

M = Mean; SD = standard deviation; CI = confidence interval; η^2 = Partial Eta squared; * $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่าเพศชายมีคะแนนพิธีกรรมความเชื่อใจกลาง 2 ด้าน สูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ (เพศชาย = 0.918 ± 0.87 ; เพศหญิง = 0.682 ± 0.58 ; $F =$

6.046, $p = 0.015$) โดยมีอิทธิพลขนาดเล็ก ($\eta^2 = 0.022$) และด้านการแข่งขัน (เพศชาย = 2.059 ± 1.21 ; เพศหญิง = 1.727 ± 1.06 : $F = 4.173$, $p = 0.042$) โดยมีอิทธิพลขนาดเล็ก ($\eta^2 = 0.015$) ส่วนพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางด้านอื่น ประกอบด้วย ด้านเครื่องราง ด้านก่อนแข่งขัน ด้านพิชิตกรรมของทีม ด้านคำอธิษฐาน และด้านผู้ฝึกสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางของเพศชายและเพศหญิง เท่ากับ 1.249 ± 1.07 ; 1.118 ± 1.04 , 1.843 ± 1.09 ; 1.683 ± 1.04 , 2.130 ± 1.30 ; 2.058 ± 1.25 , 1.526 ± 1.39 ; 1.605 ± 1.16 และ 1.216 ± 1.29 ; 1.056 ± 1.27 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบความแตกต่างของพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางในด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายมีพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางในด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์สูงกว่าเพศหญิง มีความสอดคล้องกับการศึกษาความเชื่อใจเรื่องการแต่งกายของชาวไทยที่พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีความเชื่อใจเรื่องสีของเครื่องแต่งกาย รถยนต์ และเครื่องประดับ แตกต่างกัน ($p < 0.05$)¹⁰ โดยเพศชายให้ความสำคัญกับการเลือกสีของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นอันดับแรกเพราะสะท้อนถึงบุคลิกภาพและรสนิยม³⁰ และจากการศึกษาอัตลักษณ์ของร่างกายและเพศสภาพของผู้หญิงไทย พบว่าปัจจุบันการสักของผู้หญิงได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น เป็นการสักตามความเชื่อ เสน่ห์เมตตามหานิยม เพื่อเสริมความมั่นใจ เพื่อความสวยงามตามแฟชั่น เพื่อเพิ่มมูลค่าของร่างกายในการประกอบอาชีพ และเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง แต่มีผู้หญิงอีกส่วนหนึ่งใช้การสักเพื่อสร้างการยอมรับของกลุ่มและเพื่อต่อรอง ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่สักมาจากชนชั้นกลางระดับกลางและชนชั้นแรงงาน อย่างไรก็ตามพบว่า การสักของผู้หญิงในสังคมไทยยังถูกมองแง่ลบตามความเชื่อเดิมว่าผู้หญิงสักเพื่อสร้างเสน่ห์ทางเพศ ซึ่งไม่ใช่การแสดงรูปลักษณ์ที่ปรากฏต่อสังคมในทางที่ดีนัก แตกต่างกับผู้ชายที่สักเพื่อสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ³¹ และในส่วนของการศึกษาตามบริบททางกีฬา Burke et al. (2006) Veillette and Searight (2021) และ Mukherjee and Shaikh (2022) พบว่าเพศชายมีพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางสูงกว่าเพศหญิง ($p < 0.05$)³²⁻³⁴ โดย Mukherjee and Shaikh (2022) พบว่าเพศชาย ร้อยละ 25.30 และเพศหญิง ร้อยละ 20.48 เชื่อว่าพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางทำให้เกิดโชค ขจัดความกลัว เพิ่มความเชื่อมั่น รักษาสมรรถภาพ ลดความเครียดและความวิตกกังวล³⁴ อีกทั้ง Bisht et al. (2016) ยังพบว่าพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางของนักกีฬาเพศชายมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการควบคุมปัจจัยภายนอก (โอกาส โชค หรือบุคคลอื่น) ($r = 0.599$, $p = 0.00$)³⁵

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางในด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ของทั้งเพศหญิงและเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับพิชิตกรรมความเชื่อใจกลางด้านอื่น อาจสะท้อนได้ว่าเมื่อนำข้อคำถามด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์มาประเมินกับนักกีฬาไทย เช่น การทาสีหรือพ่นที่หน้า การสลักหมายเลขบนผืนหนัง หรือการอาบน้ำเย็นจัดตอนเช้าวันแข่งขันยังไม่ตรงกับสิ่งที่นักกีฬาไทยถือปฏิบัติมากนัก แม้ว่าการสักลายจะเป็นแฟชั่นและได้รับความนิยมมากขึ้นในบางกลุ่มของสังคม จากการที่รอยสักถูกเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมไทยสมัยใหม่ด้วยระบบเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับการพัฒนาประเทศ การรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้กับวัฒนธรรมไทย ด้วยการดูคัลเลอร์ แลกเปลี่ยน เลียนแบบ การสักในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนผันไปจากอดีต เพราะเกิดจากค่านิยม รสนิยมตามแบบฝรั่ง ผวนกับการรู้จักศิลปะการสักแบบตะวันตก แต่หากย้อนถึงที่มาของการสักลายตามข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ไทยพบว่าในสมัยสุโขทัยจนถึงกรุงศรีอยุธยาและสืบมาตลอดจนสมัยรัตนโกสินทร์ วัตถุประสงค์หลักของการสักมี 2 ประการ คือ การสักเล็กที่แสดงความหมายแก่ผู้ที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร ผู้ทำหน้าที่ไพร่ หลวงสังกัดมูลนายหรือกรมกอง เป็นการแสดงสังกัดในสมัย

ยุคศักดินา และการสักหน้าผากแก่ผู้ต้องโทษประจักษ์เพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงให้รู้ว่าบุคคลผู้นั้นเป็นนักโทษ เพื่อประจานความผิดอันเป็นการลงโทษที่บัญญัติไว้ รวมถึงการสักเพื่อป้องกันตัว เพื่อแสดงความรักชาติ เพื่อความมีเสน่ห์ สิริมงคล และให้เกิดความเกรงขาม³⁶ แม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไปแต่ความเชื่อในการสักลายอาจยังไม่ขยายผลสู่วงกว้างทั้งหมดของสังคมวัฒนธรรมไทยรวมถึงสังคมกีฬา จึงไม่ค่อยพบว่านักกีฬามีการแสดงออกด้วยเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ภายนอกอย่างชัดเจน นอกจากนี้จากตัวอย่างข้อคำถาม “อาบน้ำเย็นจัดตอนเช้าวันแข่งขัน” อาจยังเข้าถึงความคิดความเชื่อได้อย่างไม่ชัดเจนเนื่องจากประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร ทำให้ภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น การอาบน้ำเย็นจึงเป็นเรื่องปกติที่ปฏิบัติกันอยู่แล้วไม่เหมือนกับชาวตะวันตกที่อาศัยอยู่ภายใต้สภาพอากาศหนาวเย็นทำให้การปฏิบัติสิ่งที่ไม่ได้ทำเป็นประจำด้วยการอาบน้ำเย็นจัดเป็นเรื่องพิธีกรรมความเชื่อโซกลาง

สำหรับด้านพิธีกรรมความเชื่อโซกลางด้านการแข่งขันระหว่างเพศชายกับเพศหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายมีพิธีกรรมความเชื่อโซกลางในด้านการแข่งขันสูงกว่าเพศหญิงนั้น แสดงให้เห็นว่าในสถานการณ์แข่งขันเพศชายมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโซกลางค่อนข้างมากในขณะที่เพศหญิงมีความผ่อนคลายกับพิธีกรรมความเชื่อโซกลางมากกว่า ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเพศชายมีความคาดหวังความสำเร็จและมีความวิตกกังวลในการแข่งขัน Schippers and Van Lange (2006) พบว่านักกีฬาระดับสูงจะยึดมั่นในพิธีกรรมความเชื่อโซกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์แข่งขันที่รับรู้ถึงความไม่แน่นอนหรือไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รวมถึงสถานการณ์แข่งขันที่มีความสำคัญมากจะทำให้เกิดความรู้สึกตึงเครียด²² ซึ่งสอดคล้องกับ Guelmami (2019) พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการใช้เครื่องรางมีความสัมพันธ์กับการจัดการความเครียดและทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจอันนำไปสู่การกระทำต่างๆ³⁷ จึงเป็นมูลเหตุของการใช้พิธีกรรมความเชื่อโซกลางในการแข่งขันเพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้สึกมั่นใจ ซึ่งความเชื่อเป็นลักษณะความคิดความเข้าใจและการยอมรับนับถือ เชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ต้องมีเหตุผลมาสนับสนุนหรือพิสูจน์ สำหรับข้อคำถามซึ่งประกอบด้วย การนำเชียร์กระตุ้นให้กำลังใจจากข้างสนาม การทำคะแนนแต้มแรกๆ การสัมผัสมือกับผู้ทำคะแนน และการเคี้ยวหมากฝรั่ง เป็นพฤติกรรมที่พบเห็นได้ทั่วไปโดยนักกีฬานำมาสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและกระตุ้นความมั่นใจของสมาชิกทีม อีกทั้งการเคี้ยวหมากฝรั่งช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ลดความวิตกกังวลทางจิตใจและทำให้รู้สึกสงบ³⁸ Veillette and Searight (2021) พบว่านักกีฬาระดับอุดมศึกษามากกว่าร้อยละ 90 มีความเชื่อว่าพิธีกรรมความเชื่อโซกลางมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการกีฬา และนำพิธีกรรมความเชื่อโซกลางไปใช้มากที่สุดในช่วงก่อนแข่งขัน³³ เช่นเดียวกับ Sasvári et al (2019) พบว่านักกีฬาเพศชายและเพศหญิง จำนวนร้อยละ 55.10 มีพิธีกรรมความเชื่อโซกลางที่นำไปใช้ในช่วงก่อนแข่งขัน และเกือบร้อยละ 70 เชื่อว่าพิธีกรรมความเชื่อโซกลางมีผลต่อการแสดงความสามารถทางกีฬา³⁹ นอกจากนี้ Schippers and Van Lange (2006) พบว่านักกีฬาที่พยายามจะควบคุมปัจจัยภายนอก มีระดับความมุ่งมั่นของพิธีกรรมความเชื่อโซกลางมากกว่านักกีฬาที่พยายามจะควบคุมปัจจัยภายใน ซึ่งเป็นการอธิบายตามหลักทฤษฎีการอ้างสาเหตุที่มาจากปัจจัยควบคุมได้และปัจจัยควบคุมไม่ได้²² แม้ว่าผลการศึกษานี้จะมีความสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา แต่หากพิจารณาพิธีกรรมความเชื่อโซกลางตามรายด้านจะพบความแตกต่างกับการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาอยู่บ้างเล็กน้อย ซึ่งเป็นไปได้ว่าการศึกษาพิธีกรรมความเชื่อโซกลางกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันย่อมมีแนวโน้มแตกต่าง ตามที่ Dömötör et al. (2016) พบว่าประเภทกีฬา ระดับความสามารถ และความท้าทายของสถานการณ์กีฬา รวมถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรม ระดับการศึกษา และเพศ มีอิทธิพลอย่างมากต่อพิธีกรรมความเชื่อโซกลางทางกีฬา⁴⁰

จากทฤษฎีการคงตัวและการเปลี่ยนแปลงของระบบความเชื่อ โดย Rokjeach (1968) กล่าวว่าธรรมชาติของค่านิยมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ เป็นวิถีปฏิบัติตามจุดหมายปลายทางของชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ

องค์ประกอบของการรู้คิด ความรู้สึก และพฤติกรรม โดยการรวมตัวของความเชื่อเกี่ยวกับวิถีทางในการประพฤติปฏิบัติ ให้เข้าเป็นระบบความเชื่อที่มีลักษณะคงทนถาวร โดยความเชื่อเหล่านั้นอาจมาจากประสบการณ์ตรง ซึ่งอาจเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็ได้ หรือเกิดจากการได้รับข่าวสารหรือปฏิบัติต่อกันมา หรือเกิดจากการคิดเองตามความรู้สึกของตนเอง โดยไม่มีข้อมูลใดมาสนับสนุน ซึ่งบุคคลมักจะหันไปใช้ความเชื่อโชคลางเมื่อปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่ครอบงำด้วยความไม่แน่นอน เดิมพันสูง และรู้สึกว่าการควบคุมผลลัพธ์ อย่างไรก็ตามหากยึดติดกับพิธีกรรมความเชื่อมากเกินไป จะส่งผลเสียได้เช่นกัน เช่น เกิดการหลงผิดและปฏิบัติในสิ่งผิด เสียโอกาสในการลงมือทำเพราะรอจังหวะฤกษ์ยาม เกิดความเชื่อมั่นในตนเองเกินไปจนขาดความไตร่ตรองหรือใช้เหตุผล และอาจนำไปสู่การแสดงออกไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม⁴¹ ดังนั้นประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่สามารยยืนยันได้ว่านักกีฬาระดับอุดมศึกษาไทยมีการนำพิธีกรรมความเชื่อโชคลางมาใช้ในสถานการณ์กีฬาเพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกถึงการควบคุม การจัดการความเครียด และสร้างความเชื่อมั่นในตนเองเมื่อต้องเข้าสู่การแข่งขันกีฬา

สรุปผล

เพศชายให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในด้านเครื่องแต่งกายและรูปลักษณ์ รวมถึงด้านการแข่งขันมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนพิธีกรรมความเชื่อโชคลาง ด้านเครื่องราง ด้านก่อนแข่งขัน ด้านพิธีกรรมของทีม ด้านคำอธิษฐาน และด้านผู้ฝึกสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการศึกษาวิจัยต่อไปหากมีการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรพิธีกรรมความเชื่อโชคลางต่อปัจจัยส่วนบุคคล เช่น บุคลิกภาพ หรือการตอบสนองทางอารมณ์ ความวิตกกังวลก่อนและระหว่างการแข่งขัน ปัจจัยความสำเร็จในการแสดงความสามารถทางกีฬา หรือการเลือกใช้พิธีกรรมความเชื่อโชคลางส่วนบุคคลของนักกีฬาไทยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจะทำให้อธิบายแนวโน้มของพิธีกรรมความเชื่อโชคลางในนักกีฬาไทยได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัย จากกองทุนวิจัยคณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามสัญญาเลขที่ 6/2564

เอกสารอ้างอิง

1. Cox RH. Sport psychology : Concept and applications. 7 ed. New York, USA: McGraw – Hill Company; 2012.
2. Ayarra R, Nakamura FY, Yanci AIDCJ. Differences in physical performance according to the competitive level in futsal players. J Hum Kinet. 2018;64:275-85.
3. Vealey RS, Hayashi SW, Garner HG, Giacobbi P. Source of sport confidence: Conceptualization and instrument development. J Sport Exerc Psychol. 1998;20:54-80.
4. Kemarat S, Vonjaturapat N. Effect of source of sport confidence on sport anxiety and self - confidence before competition. J Sports Sci Technol 2009;2:219-39.

5. Prachakul W, Vongaturapat N, Aneksuk S, Meuangnapoe P. Sources and methods to build up self - confidence: Based on the theory of self - confidence in sport for Thai national athletes. *J J Sports Sci Technol.* 2009;6(1):45-63.
6. Kongarchapatara B. Marketing in the Uncertain World College of Management, Mahidol University; 2021 [Available from: <https://www.ryt9.com/s/prg/3191716>].
7. Womack M. Why athletes need ritual: A study of magic among professional athletes. Champaign, IL: Human Kinetics; 1992
8. Raalte JLV, Brewer BW, Nemeroff CJ, Linder DE. Chance orientation and superstitious behavior on the putting green. *J Sport Behav.* 1991;14(1):41-50.
9. Kramer T, Block L. The effect of superstitious beliefs on consumer judgments. *Advances in Consumer Research.* 2007;34:634-5.
10. Kreingkri S. The attitude and behavior of consumer in Bangkok that affected by color belief. Nakhonpathom: Mahidol University; 2013.
11. field S. The evolution of yellow game clothing, the first uniforms of Thai national soccer team in 2006 2019 [10 August 2022]. Available from: <https://today.line.me/th/v2/article/onKZ7w>.
12. Jerry MB, Amy LL. Superstitious behavior among American and Japanese professional baseball players. *Basic Appl Soc Psych* 2005;27(1):71-6
13. Flanagan. Superstitious ritual in sport and the competitive anxiety response in elite and non-elite athletes. Dublin: DBS School of Arts; 2013.
14. Parnabasa VA, Mahamoo Y. Cognitive and somatic anxiety among football players of different ethnics groups in Malaysia *Procedia – Social and Behavioral Sciences.* 2013;85:258-66.
15. Ptacek TJ. The relationship between superstition and confidence in sport. USA: University of North Dakota; 2016.
16. Correia M, Rosado A. Anxiety in athletes: Gender and type of sport difference. *Int J Psychol Res.* 2019;12(1):9-17.
17. Rice SM, Gwyther K, Santesteban-Echarri O, Baron D, Gorczyński P, Gouttebarga V, et al. Determinants of anxiety in elite athletes: A systematic review and meta-analysis. *Br J Sports Med.* 2019;53:722-7230.
18. Maqsood A, Jamil F, Khalid R. Thinking styles and belief in superstitions: Moderating role of gender in young adults. *Pakistan J Psychol. Res.* 2008;suppl. SPECIAL ISSUE; Islamabad 33(2):335-48.

19. Kemarat S, Theanthong A, Yeemin W, Suwankan S. Personality characteristics and competitive anxiety in individual and team athletes. PLoS ONE. 2022;17(1):e0262486.
20. Anyaegbunam MC, Omonijo DO, Ogunwa CE. Exploring the relationship between personality traits and superstitious beliefs. Journal of International Cooperation and Development 2021;4(1):60-79.
21. Kemarat S. Basic of sport psychology: A practical guide. Pathumthani: Thammasat Press; 2020.
22. Schippers MLC, Lange PAMV. The Psychological Benefits of Superstitious Rituals in Top Sport: A Study Among Top Sportspersons. J Appl Soc Psychol. 2006;36(10).
23. Yongcharoearchai C. On a win and a prayer, monk joins tonight's chants for Leicester: Chao Khun Thongchai is a key part of team spirit in quest for history. Thailand: Bangkok Post; 2016 [Available from: <https://www.bangkokpost.com/sports/954657/on-a-win-and-a-prayer-monk-joins-tonights-chants-for-leicester>].
24. Burke KL. Consultations with superstitious athletes in sport psychology. J psychol clin psychiatry 2017;7(3):00434.
25. Charoenkul T. Sexual difference": The concept beyond dividing sex/gender. Suranaree J Soc Sci. 2022;16(1):126-48.
26. Bleak JL, Frederick CM. Superstitious behavior in sport: Levels of effectiveness and determinants of use in three collegiate sport. J Sport Behav. 1998;21(1):1-15.
27. Kemarat S, Theanthong A, Kemarat C, Suwankan S, Yeemin W. Influence of the superstitious rituals on competitive and self-confidence in athletes 2022.
28. Curran PJ, West S, Finch JF. The Robustness of Test Statistics to Nonnormality and Specification Error in Confirmatory Factor Analysis. Psychol Methods. 1996;14(1):16-29.
29. Cohen. Statistical power analysis for the behavioral sciences Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers; 1988.
30. Mingsirikul T. A study of man's belief in color: A case study in Bangkok. Nakhonpathom: Mahidol University; 2014.
31. Puridumronggul P. Women's and tattooing : a fad or an attempt at the creation of gender identity? Nakhonpathom: Silpakorn University; 2010.
32. Burke KL, Czech DR, Knight JL, Scott LA, Joyner AB, Benton SG, et al. An exploratory investigation of superstition, personal control, optimism and pessimism in NCAA Division I Intercollegiate student-athletes. Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology. 2006;8(2).

33. Veillette PL, Searight HR. Superstitious rituals among college athletes: A pilot study. *J Psychol Behav Sci* 2021;9(2):30-5.
34. Mukherjee A, Shaikh AS. Superstitious ritual behavior in sports: A comparative study among various athletes. *J Sports Res*.9(1):36-48.
35. Bisht S, Sardar S, Pandey AK. A study of association between superstitious rituals and locus of control among intervarsity male players. *J Phys Educ Sport*. 2016;1(3):1-4.
36. Duangnapa C. *Tatto: From Belief to Fashion: Minister of Culture: Trad*; 2010 [
37. Guelmami Z. "I got the power!": An exploration of contemporary fetishism. *Qualitative Market Research: Int J* 2019;22(5):781-95.
38. Allen AP, Smith AP. Chewing gum: Cognitive performance, mood, well-being, and associated physiology. *Biomed Res Int*. 2015;654806:1-16.
39. Sasvári A, Harsányi SG, Dér A, Szemes Á. An exploratory analysis of recreational and competitive athletes' superstitious habits. *Cogn Brain Behav, Interdiscip J*. 2019;23(1):63-76.
40. Dömötör Z, Ruíz-Barquín R, Szabo A. Superstitious behavior in sport: A literature review. *Scand J Psychol*. 2016;57(4):368-82.
41. Sanguankittpan T. Sukhothai Thammathirat Open University; Belief Undonthani [cited 2022. Available from: https://www.stou.ac.th/Offices/rdec/udon/upload/socities9_10.html.